

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№9

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 735 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-sentyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Postdan xaridgacha: influenser va ilg'or veb-ilova (PWA – progressive web app)ning chakana sotuvga real ta'siri	14
Abdulaziz Madjidov	
Ta'lim xizmatlari bozori samaradorligini oshirishda ta'lim klasterlarining roli	22
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
Korxona raqobatbardoshligini oshirishda marketingning tovar strategiyasidan foydalanish holati.....	29
Xidirov Sherzod Olimovich	
O'zbekistonda moliyaviy savodxonlikni institutsionallashtirish: NFIS, Finlit.uz va ta'lim islohotlari	34
Irgashev Anvar Farxodovich	
Moslashuvchan menejment tizimlarini yashil iqtisodiyotga integratsiyalash tasnifi	39
Umarov Bexzod Batirovich	
Qishloq xo'jaligida innovatsion marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	43
Sheraliyev Axror Sodiqovich	
O'zbekiston Respublikasida moliyaviy bank xizmatlarini rivojlantirishning tendensiyalari, undan samarali foydalanish imkoniyatlari va konseptual jihatlarini	48
Roziqov Behzod Bahrom o'g'li	
Metallurgiya korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish chet el tajribasi	54
Abdullayeva Matluba Nematovna	
Исследование связи между восприятием изменения климата и внедрением устойчивых методов ведения сельского хозяйства в Узбекистане	59
Светлана Ражабова, Бахром Миркасимов	
Surxondaryo viloyati qishloq xo'jalik tarmog'ini barqaror rivojlantirishni iqtisodiy-ekologik modellari	68
Abdug'aniyev Otabek Allajonovich, Xo'jamqulov Bekzod Turdaliyevich	
Milliy iqtisodiyotda real sektor salmog'i va uning o'zgarish tendensiyalari	75
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Isroilova Muhabbat Rustamjon qizi	
Qo'shilgan qiymatni soliqqa tortish uslubiyoti: xususiyatlari, vazifalari va muammolari	89
Xaitov Shuxrat Sharipboyevich	
Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi.....	94
Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna	
Transport tizimining rivojlanishi milliy iqtisodiy o'sishining asosi sifatida	98
Narziyev Umidjon Baxrillayevich	
Loyiha risklarini aniqlashda zamonaviy usullar va ularning samaradorligi.....	105
Marufhanov Davron Xasanovich	
Современные методы управления на железнодорожном транспорте в процессе трансформации системы.....	109
Кушакова Мамура Наримановна	
Финансовые механизмы и модели менеджмента в развитии устойчивой экономики транспортных компаний	115
Шарапова Гулчехра Рустамовна	
Kasbiy ta'limda o'quvchilarning raqamli kompetensiyasini shakllantirish va baholashning innovatsion yondashuvlari	120
Maxkamova Zuhra Tursunpulotovna	
Audit ishi sifati darajasini oshirish yo'nalishlari.....	124
Qushmatov Otaxon Qurbonaliyevich	

Erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	131
Yuldashev Baxtiyor Gayradjonovich	
Ko'chmas mulk qiymatini baholash va uning ekonometrik tahlili	135
Jaloliddinova Mohira Alisher qizi	
Современные тенденции и вызовы бюджетно-макроэкономической политики в Узбекистане	142
Хазраткулова Лола Нармуминовна	
Intellectual mulkda iqtisodiy mohiyat, mazmun hamda huquqiy jihat uyg'unligi	148
N.D.Maxmudova	
Axborot texnologiyalari asosida ta'limda loyiha boshqaruvida sun'iy intellekt va mashinali o'qitish imkoniyatlari	152
Xodjiyeva Durdona Abdurasolovna	
Концепция "Зеленого учета" и его значение для экономического развития.....	157
Умарова Зулайхо Турсуновна	
Iqtisodiyotning asosiy tarmoq va sohalariga kiritilgan investitsiyalarning joriy holati tahlili	166
Ismailova Kutlibeka Ulug'bek qizi	
O'zbekistonda yoshlar tashkiloti faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos jihatlari va rivojlanish bosqichlari	172
Usmonov Adxamjon A'zamjonovich	
O'zbekiston Respublikasi maxsus iqtisodiy zonalarini investitsion holatini hududlar kesimida tahlili.....	178
Anvarxonov Abdulatifxon Jamshidxon o'g'li	
Kichik biznes va o'rta biznesni rivojlantirish orqali aholi farovonligini ta'minlash.....	184
Ahmedov Oybek Turgunpulatovich, Nurqulov Nurbek Sirojiddin o'g'li	
Fiskal siyosat instrumentlari orqali yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va legallashtirish metodologiyasi.....	189
Ergasheva Malikaxon Avazxon qizi	
Fond bozorida savdo strategiyasi va uni amalga oshirishga yo'nalishlari.....	192
Soliev Istam Ixtiyorovich	
Sanoat korxonalarini innovatsion rivojlantirishning asosiy tamoyillari	197
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda davlat boshqaruvi tizimining isloh qilinishi: Tajriba va istiqbollar.....	202
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich	
Iqtisodiyotning real sektorida investitsion loyihalarni moliyalashtirish amaliyoti.....	209
Qosimova Lola Sultanovna	
Sanoat mahsulotlari eksportida logistika zanjirining uzluksizligini ta'minlash: nazariy asoslar va amaliy yondashuvlar.....	217
Kurbonova Ma'mura Abdukarim qizi	
Soliq ma'murchiligiga zamonaviy texnologiyalarini joriy etish orqali qo'shilgan qiymat soliq ma'murchiligi bazasini kengaytirish yo'llari	222
Raxmonqulov Umidjon Rustam o'g'li	
Инновационные подходы к созданию проблемно-ориентированной системы прогнозирования, оптимизации и управления отраслями региональной экономики (жилищное строительство)	231
Далиев Ахтам Шарафутдинович	
Tovar-moddiy resurslar harakati samaradorligini oshirishda UZEX faoliyatining joriy holatini baholash.....	238
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Mamatkulov Farrux Gulomjon o'gli	
Sog'liqni saqlash tizimida tadbirkorlik faoliyatining turlari	244
Solikhova Dildora Alisher qizi	

“O‘ztemiryo‘lyo‘lovchi” ajning asisii faoliyatini samaradorligini oshirishda autsorsing xizmatini joriy etish strategik asoslari	250
Kaxarova Nilufar Yerkinjonovna	
Mintaqani kompleks rivojlantirishning metodologik asoslari va ustuvor yo‘nalishlari.....	256
Jumayeva Zulfiya Qayumovna	
Sog‘liqni saqlash tashkilotarida xarajatlar samaradorligini ta‘minlash masalalari	260
Raximova Maftuna Axmadjon qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida sof foydani taqsimlash bilan bog‘liq bo‘lgan soliq solish masalalari	264
Suyunov Otabek Shuxrat o‘g‘li	
O‘zbekiston qonunchiligida raqamli transformatsiya jarayonida elektron to‘lov kartalarini soxtalashtirishni jinoyatlashtirish	276
Maxsadaliyeva Maftuna Toxir qizi	
Mamlakatimizda intellektual xizmatlar bozorini rivojlantirish masalalari.....	281
Miyassarov Davron Abdurashid o‘g‘li	
Validation of the dutch eating behaviour questionnaire (DEBQ) in a sample of uzbek women.....	285
Khursana Usmanova, Dr Muhammad Bilal, Dilafuz Qo‘chqorova	
Iqtisodiy xavfsizlik tizimlarini o‘ziga xos jihatlari	295
Nabiyev Bexzod Shavkatovich, Bayboboeva Firuza Nabijonovna	
Davlat qarz siyosatini optimallashtirishda islomiy moliya instrumentlarining qo‘llanish imkoniyatlarini kengaytirish yo‘nalishlari	299
Tilabov Nasrulla Tashmuratovich	
Роль институциональных структур фондового рынка в обеспечении финансовой стабильности.....	305
Камилова Севара Анваровна	
The Impact of Digitalization on the Management System in the Entrepreneurial Environment of Uzbekistan.....	309
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
China’s Investment Strategy in Uzbekistan: Sectoral Trends and Strategic Implications (2013–2024).....	313
Maftuna Nuriddinova	
Qo‘shilgan qiymat solig‘i tushunchasi va uning iqtisodiy mohiyati	319
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
Raqamli boshqaruvning afzalliklari va uni rivojlantirish istiqbollari	324
Xolbayeva Marg‘uba Qazoqboyevna	
Korporativ boshqaruvning nazariy asoslari: O‘zbekistonda qo‘llanish imkoniyatlari.....	328
Jumayeva Guzal Sherxon qizi	
Audit organizations in Uzbekistan	332
Razzaqov Jasur Xamraboevich, Yaqubov Matrasul Mavlonberdiyevich, Sabirova Nodira Komil qizi	
Xorijiy investitsiyalarning turlari va xususiyatlari	337
Gofurov Doston Boxromovich	
Mahalliy budjet mablag‘larining samaradorligini oshirishda auditning o‘rni.....	341
Primova Shaxnoza Komiljonovna	
Модели управления государственными финансами в зарубежных странах.....	345
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
O‘zbekistonning sirkulyar iqtisodiyotga o‘tishi: yashil o‘sish indikatorlari tahlili	352
Hakimov Anvarjon Abdulloyevich	
Innovation management in the education system: practical challenges, international experience, and effective strategies based on the example of Uzbekistan.....	356
Imomov Inomiddin Abdulxamidovich, Egamberdiyev Farxod Botirovich	
Трансформация энергетического комплекса Узбекистана: текущее состояние и перспективы развития	363
Хмель Е.В., Мирджалилова Д.Ш., Дерюгина Е.А., Лозовская Н.А.	

Improving the efficiency of personnel management and optimizing labor costs in Sam Glass LLC.....	368
Musayeva Shoira Azimovna, Agzamov Avazkhon Talgatovich	
Interactive design and museum management: enhancing guided tours through IOT and virtual solutions.....	374
Ibrokhimova Aziza Abbasovna	
Hududlar investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	379
Imomova Kamola Novfal qizi	
"Innovatsion usulda baliq yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari (Sirdaryo tumani misolida)"	385
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	
Bank filial tarmoqlari samaradorligini baholashning xorijiy tajribasi va undan O'zbekiston banklari amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	392
Xoshimov Og'abek Nizomjon o'g'li	
Zamonaviy iqtisodiyotda davlat xaridlarinin elektron savdolarining o'rni	398
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Реализация концепции развития рынка зеленой экономики в сфере экономической безопасности Республики Узбекистан.....	401
Юнусова Римма Рахманбердиевна	
Tijorat banklaridan "foyda" solig'ini undirishning bugungi holati.....	408
Ergasheva Lobar Raxmatulla qizi	
O'zbekiston oziq-ovqat sanoatini iqtisodiy rivojlantirish yo'nalishlari	415
Abasova Gulirano Rahmatullo qizi	
Xorijiy tajribalar asosida ekologik tadbirkorlikning innovatsion va investitsion yo'nalishlarini tashkil etish	419
Turg'unova Tursunoy Maratovna	
Sanoat korxonalari jozibadorligini oshirishda marketing strategiyasini amalga oshirish xususiyatlari	424
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Turizm sohasida investitsion faoliyat: nazariy asoslar va amaliy yo'nalishlar.....	428
Ergashev Durdonaxon Aziz qizi	
Qashqadaryo viloyatida barqaror turizmning rivojlanish tendensiyalari va mavjud muammolar tahlili.....	432
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi	
Iqtisodiy rivojlanish jarayonida investitsion resurslarning mutanosib taqsimlanishi: samaradorlik va ustuvor yo'nalishlar.....	436
Otaboyev Feruzbek Oybek o'g'li	
Xususi banklar faoliyatini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning moliya bozoriga ta'siri	441
Abduqahhorov Asilbek Ahror o'g'li	
Mehnat resurslari tushunchasi, tarkibi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.....	447
Kobilova Zebo Bobokulovna	
Xorijiy davlatlar tajribasida moliyaviy siyosatning makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli.....	453
Jabborova Dilafruz	
The impact of exchange rate policy on the financial-monetary system and economic growth.....	459
Raxmanova Laylo Baxodirovna	
Современные вызовы и модельные подходы к обеспечению конкурентоспособности банковской системы Узбекистана.....	464
Юлдашева С.Ш.	
Iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishda soliq mexanizmidan samarali foydalanish yo'llari	470
Ishimova Mohinur Absalomovna	
Innovative pathways for advancing sustainable tourism in Uzbekistan.....	477
Feruz Karimov	

Tijorat banklarida biznes subyektlari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari.....	482
Mirpulatova Luiza Mansurovna	
O'zbekistonda sanoat zonalarining rivojlanish bosqichlari va huquqiy-me'yoriy asoslari	488
Vafoyev Akmal Ikromovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanishda Germaniya tajribasi	493
Pardayeva Maftuna Ulug'bek qizi	
Korxonalar moliyaviy faoliyati bo'yicha auditorlik risklarini xalqaro standartlar asosida baholash	497
Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Abduxalil-zoda Ra'no Muzaffar qizi	
Ishlab chiqarish xarajatlarining tarkibi va ularni pasaytirish usullari	501
Sodiqov Mirahror Abbos o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda mahalliy budjetlarning ahamiyati.....	509
Sharopov Dilshodjon Raxmatullayevich	
The role of small business enterprises in enhancing the well-being of the population in Uzbekistan	513
Djalilova Shaxlo Ismoiljon kizi	
O'zbekistonda IPOlarni tashkil etish jarayonlari tahlili	518
Alikulov Azamat Tuygunovich	
Kichik sanoat zonalarini faoliyatining iqtisodiy-statistik tahlili (Surxondaryo viloyati misolida).....	522
Ozoda Batirovna Sakiyeva	
Hududlarning innovatsion turistik salohiyatini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	528
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
Integrating circular economy principles in marketing and operations of grape export companies for green transition.....	534
Usmonova Diyora Mahmud kizi	
Foreign experiences of improving the quality of services in the field of tourism.....	541
Raxmonov Siyovush Turob ugli	
Z avlodining iste'dodli vakillari uchun raqobat: davlat boshqaruvi sektorining maqsadga yo'naltirilgan raqamli avlodni jalb etish strategiyalari.....	546
Nosirova Shaxzoda Bohodir qizi	
O'zbekiston Respublikasida uglerod solig'ini joriy etish orqali soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va yashil iqtisodiyotga o'tishni jadallashtirish imkoniyatlari: ekologik, iqtisodiy va institutsional yondashuv	560
Jo'rayev Ahmad Saitnazar o'g'li	
Tijorat banklari reytingiga ta'sir qiluvchi asosiy moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili.....	566
Karabayev Nodir Abduhamidovich	
Budjet tashkilotlarida tuziladigan moliyaviy hisobotlarning ahamiyati.....	578
Norqulova Qutlug'nigor Oloviddinovna	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	582
Хусейнов Рахим Али оглы	
Zamonaviy HR texnologiyalarining korxonalar samaradorligiga ta'siri: "O'zbekiston temir yo'llari" AJ tajribasi.....	589
Xursanova Gulshan Ravshan qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion menejment strategiyalarining samaradorligini oshirish yo'llari	593
Pulatova Dildora Abdushukurovna	
Oliy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning bugungi kunda o'rni va ahamiyati.....	600
Xolmirzayeva Gulruxsor Maxammetovna	
Интеграция информационно-коммуникационных технологий в зеленую экономику: цифровые технологии для устойчивого развития.....	604
Бозорова Ирина Жуманазаровна	

Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahallilashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	608
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
Цифровизация зеленой экономики: синергия технологий для устойчивого будущего	616
Мухамадиева Кибриё Баходировна, Умарова Надира Рахмановна, Шарипова Зулфия Шокиржоновна, Эшпулатова Хусния Мирғолиб кизи	
O'zbekistonda to'qimachilik mahsulotlari bozori va rivojlanishi	621
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna	
Samarqand viloyatida tikuv-to'qimachilik sanoatining rivojlanish holati va ishlab chiqarish hajmining prognozi.....	629
Ikramova Taxmina Latifovna	
Повышение эффективности управления рисками в проектах государственно-частного партнерства в сфере услуг	639
Айтбаева Гульзада Куанышбаевна	
Surxondaryo viloyati iqtisodiy o'sish darajalarini ekonometrik modellashtrish	645
Pardayeva Ma'rifat Muzaffarovna	
Зарубежный опыт развития экономики ресурсно-сырьевых регионов: модели диверсификации и возможности адаптации.....	654
Севара Кахрамоновна Хакбердиева	
Xizmat ko'rsatish sohasida raqobatbardoshlikni oshirishning ahamiyati	658
Abduvoxidova Mohinur Akmalovna	
O'zbekiston sug'urta bozorida esg va yashil moliya instrumentlaridan foydalanish holati va imkoniyatlari.....	662
Zoyirov Laziz Subxonovich	
Xorazm viloyatida transport xizmatlari ko'rsatishning amaldagi holati tahlili va uni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	668
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	
Ulgurji savdo qoidalari va chakana savdodan farqli tomonlari	678
Batirova Raxima Abdujabbarovna, Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
Xalqaro integratsiya jarayonlarida raqamli iqtisodiyotning o'rni.....	684
Zaripov Xurshid Zakir o'g'li	
Mahalliy budjetlar daromadlari va xarajatlarining hozirgi holati	690
Himmatov Abdisamat Xalilovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholining moliyaviy madaniyatini rivojlantirish muammolari va istiqbollari	696
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna	
Цели устойчивого развития и роль цифровых платформ в сфере трудовой миграции	702
Газиёва Сулхия Саидмашрафовна	
Onlayn savdo maydonchalarida mijoz sodiqligini shakllantirishda marketing strategiyalarining o'rni	706
Baxromov Xudoyor Xabibullo o'g'li	
Методологические основы оценки эффективности «зеленых» технологий в строительном секторе.....	710
Тожиева Дилфуза Бабамуратовна	
Korxonalarda moliyaviy instrumentlar auditi masalalarini rivojlantirish.....	715
Mahmudov Saidjamol Kadirjanovich	
O'zbekiston Respublikasi soliq ma'murchiligini takomillashtirish jarayonlari	722
Mahmudova Sevara Rahmat qizi, Almardonov Muxammadali Ibragimovich	
Improving the efficiency of modern housing fund management system	726
D.A. Berdiyeva, Aminova Naima Umar qizi	
Kichik va o'rta biznes subyektlari eksport salohiyatini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish	731
Abduqahhorov Azizbek Abdullo o'g'li	

KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI EKSPORT SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH

Abduqahhorov Azizbek Abdullo o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Email: Azizbekabduqahhorov1992@gmail.com

ORCID: 0009-0001-8483-3936

Annotatsiya: Maqolada O'zbekiston sharoitida kichik va o'rta biznes (Ko'B) subyektlarining eksport salohiyatini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Tahlilda 2015–2023-yillar kesimida Ko'Blarning umumiy eksportdagi ulushi, tovar tarkibi va xizmatlar sektori ko'rib chiqilgan. Muammo sifatida eksport infratuzilmasining cheklanganligi, xalqaro standartlarga mos sertifikatlash tizimining yetarli emasligi, moliyaviy kafolat mexanizmlarining sustligi hamda marketing imkoniyatlarining torligi qayd etilgan. Maqolada Ko'Blar eksport faoliyatini qo'llab-quvvatlash bo'yicha institutsional, moliyaviy, logistika, raqamli va innovatsion mexanizmlar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, o'rta biznes, eksport salohiyati, mexanizm, innovatsiya, klaster, moliyaviy qo'llab-quvvatlash.

Abstract: The article examines the development of the export potential of small and medium-sized enterprises (SMEs) in Uzbekistan. Based on data from 2015–2023, the study analyzes the share of SMEs in total exports, the composition of exported goods, and the role of the services sector. The main challenges identified are the limited export infrastructure, insufficient certification centers meeting international standards, weak financial guarantee mechanisms, and restricted marketing opportunities. The article proposes institutional, financial, logistical, digital, and innovative mechanisms to enhance the export performance of SMEs.

Key words: small business, medium business, export potential, mechanism, innovation, cluster, financial support.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы развития экспортного потенциала субъектов малого и среднего бизнеса (МСБ) в условиях Узбекистана. На основе анализа за 2015–2023 годы исследованы доля МСБ в общем экспорте, товарная структура и роль сектора услуг. В качестве проблем отмечены ограниченность экспортной инфраструктуры, недостаток сертификационных центров, соответствующих международным стандартам, слабость финансовых гарантий и ограниченность маркетинговых возможностей. В работе предлагаются институциональные, финансовые, логистические, цифровые и инновационные механизмы поддержки экспорта МСБ.

Ключевые слова: малый бизнес, средний бизнес, экспортный потенциал, механизм, инновации, кластер, финансовая поддержка.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida kechayotgan raqobat jarayonlari, global qiymat zanjirlarining chuqurlashuvi va tashqi bozorlarning integratsiyalashuvi sharoitida kichik va o'rta biznes (Ko'B) subyektlarining eksport salohiyatini rivojlantirish masalasi strategik ahamiyat kasb etmoqda. Ko'Blar mamlakat iqtisodiyotida:

- YAIMning qariyb 50 foizdan ko'prog'ini,
- ish bilan band aholining 70 foizga yaqinini,
- umumiy eksportda esa 30 foiz atrofidagi ulushni ta'minlab kelmoqda.

Kelgusida Ko'Blarning tashqi bozorlarda yanada faol va barqaror ishtirokini ta'minlash uchun mahsulotlar qo'shilgan qiymatini oshirish, xalqaro sertifikatlashtirish tizimiga bosqichma-bosqich integratsiya qilish, zamonaviy logistika infratuzilmasini rivojlantirish, xalqaro marketing ko'nikmalarini kengaytirish hamda moliyaviy resurslardan samarali foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish muhim yo'nalishlardandir. Ushbu chora-tadbirlar bosqichma-bosqich amalga oshirilishi natijasida Ko'Blarning eksport salohiyati sezilarli darajada ortib, milliy iqtisodiyotning global integratsiyadagi mavqei yanada mustahkamlanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik va o'rta biznes subyektlari eksport salohiyatini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish masalasida xalqaro va milliy miqyosda olib borilgan tadqiqotlar muhim nazariy hamda amaliy asoslarni taqdim etadi. Schumpeter (1934) innovatsion taraqqiyot nazariyasida kichik biznesni yangi kombinatsiyalarni amalga oshiruvchi asosiy kuch sifatida ko'rsatib, iqtisodiy o'sishda ularning rolini ta'kidlagan. Porter (1990) esa milliy raqobatbardoshlikda klasterlarning ahamiyatini ochib bergan hamda kichik biznesning yirik tuzilmalar bilan integratsiyasi raqobat ustunligini ta'minlashini asoslab bergan. OECD (2018) tomonidan tayyorlangan "SMEs and Global Value Chains" hisobotida kichik biznesning global qiymat zanjirlariga kirib borishi uchun moliyaviy va infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining zarurligi qayd etilgan.

Xalqaro savdo tashkiloti (WTO, 2020) hisobotida esa Ko'Blarning xalqaro savdodagi ulushi pastligiga ta'sir qiluvchi asosiy omillar sifatida tarif to'siqlari va texnik reglamentlar ko'rsatib o'tilgan. Milliy adabiyotlarda ham mazkur masala keng yoritilgan. Vaxobov (2019) O'zbekistonda kichik va o'rta biznesning rivojlanish istiqbollari va tashqi iqtisodiy faoliyatdagi o'rmini tahlil qilib, mavjud imkoniyat va cheklovlariga e'tibor qaratgan. Bekmurodov (2021) tadqiqotida esa davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligi va ularning eksport faoliyatiga ta'siri o'rganilgan.

So'nggi yillarda raqamli infratuzilmaning ahamiyati alohida ta'kidlanmoqda. UNCTAD (2022) tomonidan ishlab chiqilgan "SME export competitiveness index" kichik biznes uchun raqamli texnologiyalar va elektron savdoning strategik ahamiyatini ko'rsatgan. Xalqaro savdo markazi (ITC, 2023) esa kichik va o'rta biznes uchun bozor ma'lumotlari hamda savdo imkoniyatlarini ochib beruvchi ko'rsatkichlarni ishlab chiqib, ularning tashqi bozorlarga chiqish salohiyatini kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kichik va o'rta biznesning eksport salohiyatini rivojlantirishda moliyaviy qo'llab-quvvatlash, innovatsion yondashuvlar, raqamli infratuzilmani shakllantirish va klasterlashuv jarayonlarini jadallashtirish hal qiluvchi omil hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi kichik va o'rta biznes subyektlarining eksport salohiyatini baholash uchun statistik ma'lumotlar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari hamda milliy qonunchilik hujjatlaridan foydalanishga asoslandi. Olingan ma'lumotlar qiyosiy tahlil, dinamik o'zgarishlarni kuzatish va ekspert baholash usullari orqali qayta ishlanib, mavjud muammolar va ularni hal etish bo'yicha samarali mexanizmlar aniqlab chiqildi.

Tahlil va natijalar

2015–2023-yillar davomida kichik va o'rta biznes (Ko'B) subyektlari eksporti umumiy barqaror o'sish tendensiyasini namoyon etdi. 2015-yilda Ko'Blarning umumiy eksportdagi ulushi 23% atrofida bo'lgan bo'lsa, 2019-yilda bu ko'rsatkich 30% dan yuqoriga ko'tarildi. 2020-yilda pandemiya ta'sirida umumiy eksport hajmi qisqarganiga qaramay, Ko'Blarning ulushi yuqori darajada saqlanib qoldi (30,6%). Bu esa mazkur sohaning tashqi zarbalarga nisbatan ma'lum darajada bardoshlilikini ko'rsatdi (1-jadval).

1-jadval. Kichik va o'rta biznes subyektlarining umumiy eksportdagi ulushi (2015–2023, %)[10]

Yil	Ko'Blar eksporti (mlrd. AQSH doll.)	Umumiy eksport (mlrd. AQSH doll.)	Ko'Blar ulushi (%)
2015	2.8	12.1	23.1
2016	3.0	12.4	24.2
2017	3.5	13.5	25.9
2018	4.1	14.6	28.0
2019	4.6	15.2	30.3
2020	4.2	13.7	30.6
2021	5.0	15.0	33.3
2022	6.1	17.3	35.3
2023	6.5	21.8	29.8

2021–2022-yillarda eksport hajmlarining izchil o'sishi natijasida 2022-yilda Ko'B eksporti 6,1 mlrd dollarga yetdi. 2023-yilda esa umumiy eksport hajmi keskin oshdi va shu jarayonda yirik kompaniyalar ulushi sezilarli darajada kengaydi. Natijada Ko'Blarning umumiy eksportdagi ulushi 29,8% ni tashkil etdi. Biroq bu holat kichik biznesning pasayishidan emas, balki yirik eksportchi korxonalar faoliyatining jadal rivojlanishi hisobiga yuzaga keldi.

Mazkur jarayon shuni anglatadiki, kelgusi yillarda Ko'Blarning eksportdagi rolini yanada oshirish uchun ularni yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishga yo'naltirish, innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash va xalqaro standartlarga integratsiya qilish bo'yicha imkoniyatlar kengdir. Shu orqali Ko'Blar milliy eksportning sifat jihatidan yangi bosqichga chiqishiga xizmat qiladi (2-jadval).

2-jadval. Ko'Blarning asosiy eksport mahsulotlari tarkibi (2023-yil) [10]

Mahsulot turi	Eksport hajmi (mln. AQSH doll.)	Umumiy Ko'B eksportidagi ulushi (%)	Mahsulot turi
Tekstil va trikotaj	2,400	36.9	Tekstil va trikotaj
Meva-sabzavot	1,800	27.7	Meva-sabzavot
Oziq-ovqat mahsulotlari	850	13.1	Oziq-ovqat mahsulotlari
Ipak, teri va hunarmandchilik	400	6.2	Ipak, teri va hunarmandchilik
Xizmatlar (logistika, turizm, IT)	1,050	16.1	Xizmatlar (logistika, turizm, IT)

Ko'Blar eksporti hali ham asosan qishloq xo'jaligi mahsulotlari va tekstil tarmoqlariga tayanadi. 2023-yilgi ma'lumotlarga ko'ra, tarkib quyidagicha shakllangan: tekstil va trikotaj mahsulotlari 36,9 foizni, meva-sabzavot 27,7 foizni, oziq-ovqat mahsulotlari 13,1 foizni, ipak, teri va hunarmandchilik 6,2 foizni, xizmatlar sohasi esa 16,1 foizni tashkil qilmoqda. Bu holat shuni ko'rsatadiki, qo'shilgan qiymati yuqori mahsulotlar ulushi hanuz cheklangan bo'lsa-da, xizmatlar sektorida o'sish tendensiyasi mavjud. Umuman olganda, Ko'B eksporti asosan xomashyo va qo'shilgan qiymati past mahsulotlarga tayanmoqda, biroq xizmatlar sektorining ulushi ortib borayotgani ijobiy tendensiya sifatida baholanadi.

Ko'Blar uchun eksport salohiyatini rivojlantirish mexanizmlari bir qator yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Institutsional asoslarni takomillashtirishda eksport kredit va kafolat agentligini tashkil etish, shuningdek, Ko'Blar uchun "Yagona eksport markazi"ni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarida eksportga mo'ljallangan mahsulotlar uchun grant va subsidiyalar ajratish, valyutadagi imtiyozli kreditlarni taqdim etish zarur. Infratuzilma va logistika yo'nalishida sertifikatlashtirish markazlarini ko'paytirish, agro-logistika hblari va sanoat zonalarini rivojlantirish dolzarbdir. Raqamli mexanizmlar sifatida elektron savdo va marketing platformalarini kengaytirish, xorijiy bozorlar haqida maxsus "eksport axborot tizimi"ni yaratish maqsadga muvofiqdir.

Bundan tashqari, kadrlar tayyorlash va ta'lim yo'nalishi ham alohida ahamiyatga ega. Xususan, eksport menejmenti bo'yicha maxsus kurslarni tashkil etish, xalqaro marketing bo'yicha malakali maslahatchilar tarmog'ini shakllantirish Ko'Blar uchun eksport salohiyatini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi (1-rasm).

1-rasm. Kichik va o'rta biznes subyektlari eksport salohiyatini rivojlantirish mexanizmi

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kichik va o'rta biznes subyektlari mamlakat iqtisodiyotida muhim o'rin egallashiga qaramay, ularning eksport salohiyati hali to'laqonli ravishda ishga solinmagan. 2015–2023-yillarda Ko'Blarning eksport hajmi muttasil o'sgan bo'lsa-da, umumiy eksportdagi ulushi 30 foiz atrofida to'xtab qolgan. Bu holat, avvalo, mahsulotlar tarkibida qo'shilgan qiymati past tovarlar ulushining yuqoriligi, xalqaro standartlarga mos sertifikatlashtirish tizimining yetarli emasligi, logistika va marketing infratuzilmasidagi bo'shliqlar bilan bog'liq. Xalqaro tajriba esa shuni ko'rsatadiki, Ko'Blarning eksport salohiyatini rivojlantirish uchun davlat qo'llab-quvvatlashi, moliyaviy kafolat mexanizmlari, raqamli savdo platformalari, klaster va kooperatsiya shakllari hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu nuqtayi nazardan, O'zbekistonda ham institutsional va iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish zarur.

Institutsional yo'nalishda Ko'Blarning tashqi bozorga chiqish jarayonlarini soddalashtirish maqsadida "Yagona eksport markazi" tashkil etilishi lozim. Unda sertifikatlashtirish, bojxona va logistika xizmatlari bir joyda ko'rsatilishi mumkin. Shuningdek, eksport faoliyatini kafolatlovchi eksport kredit va kafolat agentligini tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu agentlik kichik korxonalarning valyuta risklarini qisman sug'urtalashi va tashqi bozorga chiqishda moliyaviy kafolat berishi mumkin.

Moliyaviy mexanizmlar doirasida Ko'Blar uchun imtiyozli kreditlar va eksport grantlarini joriy qilish, eksportga mo'ljallangan mahsulot ishlab chiqargan korxonalarga soliqdan ozod etish yoki kamaytirilgan stavka bilan qarz berish samarali hisoblanadi. Venchur va xususiy kapitalni jalb etish orqali eksportga yo'naltirilgan innovatsion mahsulotlarni qo'llab-quvvatlash ham dolzarbdur.

Infratuzilma va logistika sohasida meva-sabzavot va oziq-ovqat mahsulotlari eksporti uchun agro-logistika markazlari va sovuq zanjir tizimini kengaytirish zarur. Bundan tashqari, xorijiy bozorlar talab qiladigan sertifikatlashtirish va akkreditatsiya markazlarini ko'paytirish, ISO va Halal standartlariga muvofiq ishlaydigan milliy laboratoriyalar tashkil etish ham muhim omildir.

Raqamli mexanizmlar yo'nalishida Ko'Blar uchun milliy elektron eksport platformasini yaratish zarur. Ushbu platforma korxonalarga xorijiy xaridorlar bilan to'g'ridan-to'g'ri aloqa o'rnatish imkonini beradi. Shuningdek, xorijiy bozorlar haqida axborotlarni taqdim etuvchi "Eksport axborot tizimi"ni ishlab chiqish lozim. Unda tashqi bozor narxлари, talab va taklif, tarif va notarif to'siqlar haqida ma'lumotlar jamlanishi kerak.

Innovatsiya va R&D yo'nalishida Ko'Blarning eksportga mo'ljallangan mahsulot ishlab chiqarishini qo'llab-quvvatlash uchun grant dasturlarini joriy etish, innovatsion texnologiyalardan foydalanuvchi korxonalar uchun soliq imtiyozlari va subsidiyalar berish eksport salohiyatini sezilarli oshirishi mumkin.

Klaster va kooperatsiya mexanizmlari ham muhim ahamiyat kasb etadi. Eksportchi korxonalarni tarmoq kesimida birlashtirib, eksportchi klasterlarni tashkil etish, masalan, tekstil yoki agrar mahsulotlar klasterlarini rivojlantirish maqsadga muvofiqdir. Kichik korxonalarning yirik eksportchi kompaniyalar bilan kooperatsiya qilishi uchun maxsus shart-sharoitlar yaratish ham eksport jarayonini jadallashtiradi.

Kadrlar tayyorlash va malaka oshirish yo'nalishida esa eksport menejerlari, marketologlar va logistik mutaxassislar tayyorlaydigan eksport ta'lim dasturlarini tashkil etish zarur. Bundan tashqari, xorijiy bozorlarda ishlay oladigan malakador kadrlarning raqamli savdo, marketing va sertifikatlashtirish sohasidagi bilimlarini oshirish Ko'Blarning xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Schumpeter J. The Theory of Economic Development. Harvard University Press, 1934.
2. Porter M. The Competitive Advantage of Nations. Free Press, 1990.
3. OECD. SMEs and Global Value Chains. Paris: OECD Publishing, 2018.
4. WTO. World Trade Report 2020: SMEs and International Trade. Geneva, 2020.
5. Вахобов А.В. "Ўзбекистонда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг ривожланиш истиқболлари". – Тошкент, 2019.
6. Бекмуродов М.Б. "Экспорт фаолиятини ривожлантиришда кичик бизнеснинг роли". – Иқтисодийот ва молия журнали, №4, 2021.
7. UNCTAD. SME Export Competitiveness Index. Geneva, 2022.
8. International Trade Centre (ITC). SME Trade and Market Intelligence. Geneva, 2023.
9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Кичик бизнес субъектларини экспортга жалб этиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармони, 2022.
10. Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси маълумотлари (2015–2023).

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
